

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ

ΤΑ ΑΡΕΣΤΕΙΑΚΑ

ΑΓΑΠΑΤΕ ΑΛΛΗΛΟΥΣ
ΜΗΝ ΥΨΑΥΧΕΝΕΙΤΕ
ΟΠΩΣ ΤΟΥΣ ΚΑΜΗΛΟΥΣ
ΣΣΙΥΨΕΤΕ ΝΑ ΔΕΙΤΕ

ΓΙΕΦΚΕΝΙ ΓΙΕΦΤΟΥΣΕΝΚΟ

«ΠΕΡΙΣΤΕΡΩΝΑ»

Ιούλιος 1977

Μέρος Β'

ΖΕΣΤΕΣ ΜΝΗΜΕΣ

του Πανίκου Παιονίδη

(απόσπασμα)

[...] Ήταν το καλοκαίρι του 1977 κι η επιμονή μας έπεισε τους Σοβιετικούς να παραχωρήσουν άδεια εξόδου στον Ποιητή να έρθει στην Κύπρο. Θυμάμαι που όταν πήγαμε στο αεροδρόμιο να τον παραλάβουμε, ήταν εκεί κι ο Σοβιετικός Πρεσβευτής που μόλις αντίκρισε τον Γιεφτουσένκο να κατεβαίνει από το αεροπλάνο, του λέει:

— Πώς, εσύ εδώ, χωρίς να ξέρω τίποτα;

Η απόφαση είχε παρθεί μόλις μια βδομάδα πριν σε συνέδριο συγγραφέων στη Σόφια και δεν πέρασε, όπως φαίνεται, από τις απαραίτητες γραφειοκρατικές διαδικασίες εκείνης της εποχής.

Ποιο πρόγραμμα επαφών να οργανώναμε; Έπρεπε οπωσδήποτε να δει και τον Παύλο Λιασιδίδη, ν' αγγίξει τις ρίζες μας. Πήγαμε, λοιπόν, στην Τσιακιλερή, ο Παύλος άρρωστος, μας υποδέχτηκε όμως όλος ζωή, έπαιξε και το πιθκιαύλι του που το είχε εγκαταλείψει για κάποιο διάστημα, βγήκε όμως εκεί και η τραγική ιστορία της κόρης του, το πώς δηλαδή σκότωσαν οι Τούρκοι εισβολείς τον σύζυγό της όταν πήγε στο χωριό του, την Περιστερώνα, ψάχνοντας να βρει τον γέρο πατέρα του που είχε παραμείνει εκεί. Στην Τσιακιλερή είχαν συγκεντρωθεί εκείνη την ημέρα τα πιο σημαντικά, ο Γιεφτουσένκο το έβλεπε αυτό, ένιωθε την ανάγκη να αντιδράσει. Κατευθυνθήκαμε προς την Αγία Νάπα όπου μας περίμενε ο ζωγράφος Γιώργος Σκοτεινός, περάσαμε από τη Δερύνεια όπου έκανε τη βόλτα της η Νίση Μαραγκού με την κορούλα της, τις πήραμε μαζί μας και στη βεράντα του σπιτιού του Σκοτεινού βγήκε η φωτογραφία. Εκεί, στο στούντιο, το πλημμυρισμένο από τους πίνακες του «Κύκλου της Καταγγελίας» του Σκοτεινού, γράφτηκε και το ποίημα «Περιστερώνα» που μεταφράστηκε την ίδια κιόλας νύχτα και την επομένη απαγγέλθηκε στο φεστιβάλ ποίησης στη Λευκωσία και τη μεθεπομένη δημοσιεύθηκε πρωτοσέλιδα σε όλες τις εφημερίδες του νησιού. Ήταν το πρώτο ποίημα ξένου ποιητή που είχε γραφτεί για την εισβολή.

Σχετικά με την «Περιστερώνα» θα ήθελα να αναφέρω και μια εντελώς καινούργια ιστορία. Πρόσφατα, σε μια από τις κυριακάτικες λογοτεχνικές συναντήσεις μας στη Λεμεσό, αναφέρθηκε ότι ο Μάριος Τόκας είχε μελοποιήσει την «Περιστερώνα» και την είχε παρουσιάσει σε μουσικές εκδηλώσεις στην Αθήνα. Την ανακοίνωση έκανε ο Μίμης Σοφοκλέους, στενός φίλος τότε του Μάριου και μέλος της ορχήστρας του... Κι ο Μίμης άρχισε να το τραγουδά με όλο και πιο δυνατή φωνή. Το θυμόταν ολόκληρο κι ας πέρασαν από τότε 35 χρόνια. Μείναμε άναυδοι όλοι εμείς οι άλλοι. Εκείνο το πρωί, είχε ληφθεί η απόφαση: Ο Μίμης να καταγράψει σε νότες το τραγούδι με τη βοήθεια κάποιου φίλου μουσικού και να προσκαλέσουμε στο νησί τον ποιητή όταν θα εκτελεστεί δημόσια το έργο. [...]

ΠΕΡΙΣΤΕΡΩΝΑ

Ποίηση: Γιεφκένι Γιεφτουσένκο
Μετάφραση: Έλλη Παιονίδου

Ω ομορφιά, στα δυο τεμαχισμένη
σπαρταρούσες, ξεψυχούσες –
Αφροδίτη βιασμένη
κάτω από τα βαριά κορμιά των τούρκικων των τανικς.
Μα δεν χάνεται ποτέ η ομορφιά,
ακόμη κι η ομορφιά η βιασμένη,
είναι αγνή μπροστά στον εαυτό της,
είναι αγνή και στον Θεό μπροστά.
Μιλήστε, χαμένα εσείς χωριά,
μιλήστε εσείς, ρίζες ξεριζωμένες,
μιλήστε, εικόνες ποδοπατημένες,
μιλήστε εσείς, νησιές σβησμένες,
που δεν τις άναψε κανείς, τρίτη χρονιά.
Μιλήστε, κούνιες δακρυσμένες
που τρία χρόνια δεν κουνήσατε παιδιά.
Μίλα, καταυλισμέ Τσιακιλερή,
μ' αυτήν την πέτρινη, την τραγική μορφή.
Καταυλισμέ, θυμάσαι; Άνθρωποι έσπερναν λιοστρόφια
από σποράκια που έμειναν ατόφια,
τυχαία, σε κάποια τσέπη κάποιου, εκεί.
Σπόροι από μια ελπίδα μυστική
να ξαναβρούνε τα κλεμμένα.
Να, τα λιοστρόφια ορθώθηκαν ψηλά,
λύγιζαν το κορμί τώρα βαριά,
έστρεφαν τα πρόσωπά τους
λυπημένα από τον ήλιο.
Στα κεφάλια τυλιγμένα έχουν μαντήλια
κίτρινης φωτιάς – ίδιο φωτωστέφανο
της Κύπρου.
Τα λιοστρόφια με κεφάλια στριμωγμένα

μες στο πλήθος σαν μέσα σε ολονυχτία
πίσω κοιτάζανε με νοσταλγία,
πίσω, στων σπόρων την πατρίδα.
Κοιτάζανε: Στο χώμα εκεί,
στην άκρη που ρούφηξε το τόσο τους το δάκρυ
γυναίκες βλέπαν μαυροφορεμένες,
λουλούδια κόκκινα, λουλούδια που είναι
μικρά μνημεία για τους ξεριζωμένους
– ω ομορφιά, πόσο είσαι παντοδύναμη
– μες στην ανήμπορή σου την αδυναμία
– βοήθεια περιμένοντας από την ομορφιά
– οι άνθρωποι ομορφαίνουνε κι αυτήν τη δυστυχία
– κι αυτήν τη δυστυχία.

Πόσο μου είναι οδυνηρό στο σπίτι του πρόσφυγα ποιητή.
Πώς να σκεπάζεις με λουλούδια τη δυστυχία,
πώς μπορείς; Παύλο, μια και δεν φτάνουν
την τραυματισμένη σου τη γη οι επίδεσμοί σου,
στηρίξου για να κρατηθείς στην πονεμένη σου φλογέρα,
αχ, τη φλογέρα σου,
του δακρυσμένου κήρυκα του καλαμιώνα,
που δεν σε φτάνει από τα σύνορα εκεί πέρα.
Η κόρη σου, σαν από άλλον κόσμο,
να παραμιλά Περιστερώνα, Περιστερώνα.
Κάπου στο χωριό που 'χει περισσότεριού μορφή
κάτω εκεί από τη γη είναι σκοτωμένος,
ο αγαπημένος.

Στον τάφο του, όμως, να ρίξει δεν μπορεί
ούτε λουλούδι πάνω από τις ξιφολόγχες.
Από τις δυνάμεις της είναι πάρα πάνω αυτό,
οι ερπύστρες κύκλωσαν το τρακτέρ το ειρηνικό,
ούρλιασαν, κύλησαν στο χόρτο το καμένο,
το ματωμένο, ω στάρι,
πώς δεν τον έκρυψες στα σπλάχνα σου βαθιά,
στάρι, που εκείνος σ' έσπειρε... Και πάει.
Ο δολοφόνος χάθηκε παράνομα, κρυφά.

Περιστερώνα, Περιστερώνα.

Τινάζεται το βογιητό της, φτερουγίζει σαν περισσότερι.

Μα δεν μπορεί να βρει περισσότεριώνα.

Κύπριοι πρόσφυγες – παντοτινή ντροπή για όλο τον κόσμο
μα όλοι αυτοί, που δεν νιώθαν ντροπή,
να 'ναι καταραμένοι και νυν και αεί.
Υπάρχουν κι άλλου είδους πρόσφυγες – ξεδιάντροποι
πολύ:

Πρόσφυγες από την αλήθεια προς το ψέμα,
πρόσφυγες προς την αδιάφορη ευγένεια,
πρόσφυγες προς τη γαργαριστή τη μουσική,
πρόσφυγες στο ποδόσφαιρο, στην άνετη ζωή,
πρόσφυγες στις πομπώδεις συνεδρίες.

Κιοτήδες πρόσφυγες – δραπέτες της κοινής τους συμφοράς,

μα τι θα γίνει αν δεν ξυπνήσει η ανθρωπότητα,

αν δεν βογκήσει με βογιητό πιο δυνατό

από της καμπάνας τον σκοπό για τον αγώνα;

Περιστερώνα, Περιστερώνα!

Ακούτε; Κάτω από το τανικ βογκά η εικόνα.

Περιστερώνα, Περιστερώνα!

3 Ιουλίου 1977

Από αριστερά προς τα δεξιά: Γιώργος Σκοτεινός (με τσιγάρο), Νίση Μαραγκού μειδιώσα, Γιεφκένι Γιεφτουσένκο λευκάζων, με τις δύο πτέρυγες να εναγκαλιζονται δύο αντίελλισες, την Άπτερη και ενύαλη ουρανοπαντελονούσα Έλλη – λείπει μόνο ο Παναγιώτης, προφανώς γιατί τράβηξε τη φωτογραφία.
2 ή 3 Ιουλίου 1977.

ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ

Άνθρακες ο θησαυρός! Όταν επικοινωνήσα τηλεφωνικά με την Έλλη Παιονίδου (στη Βάσα Κοιλανίου) για να αναδημοσιεύσω το ποίημα, Καλέ, μου λέγει, παρα-εξηγάς τα πράγματα, δεν πρόκειται για τη μορφική Περιστερώνα, αλλά για τη μεσαοριτική Περιστερωνοσηγή, εξ ου και η τραγική σχέση της με τον Παύλο Λιασιδίδη. Έτερον εκάτερον, της είπα απτόητος, Περιστερώνα η μια, Περιστερώνα κι η άλλη, στο κάτω κάτω οι Άνθρακες (τάδε λέγει Ηράκλειτος), όταν είναι διάπυροι, είναι ρόδα (ή ρόδια) αμάραντα του Γεροσολυμάτου. Μπορεί η λυσιώτικη Περιστερωνοσηγή να ετουρκέφθη, η (ο)μορφίτικη όμως Περιστερώνα, όπως και ο χαρτωμένος της Αστρομερίτης, ως το Αντρόγυνο Κλέος της Κύπρου, θα είναι αιωνίως ατούρκεφτη, όντας ο κόσμος λειψί. Viva Κύπρος and Mother Russia!

Αρεστής